

18. Stanciu E. Cine este Alexandr Dughin, „creierul lui Putin” și creatorul „ideologiei invaziei Ucrainei”. În: <https://www.libertatea.ro/stiri/cine-este-aleksander-dughin-creierul-lui-putin-si-creatorul-ideologiei-invaziei-ucrainei-4249968> (accesat: 21.08.2022).
19. Arhivele viitorului – ep. 22: Ce este „putinismul”? Dar „ruskii mir”? Cu Armand Goșu. În: <https://video.kidibot.ro/arhivele-viitorului-ep-22-ce-este-putinismul-dar-ruskii-mir-cu-armand-gosu/> (accesat: 08.03.2022).
20. Varzari P. Doctrina eurasiatică și rădăcinile ei intelectuale: tradiții istorice și actualitate. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Revistă științifică trimestrială. 2017, nr. 1 (LXXVI), p.55.

PARTICULARITĂȚI ETICE ÎN APLICAREA LEADERSHIP-ULUI MILITAR

Viorica Leancă, dr. în filos., conf.univ.

Larisa Plop, dr., conf. univ.

Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” din
Republica Moldova, Chișinău

viorica.leanca@yahoo.com, larisaplop4@gmail.com

ETHICAL PARTICULARITIES IN THE APPLICATION OF MILITARY LEADERSHIP

In this article, the ethical particularities reflect those principles without which military activity cannot be conceived. Military leadership is directly related to the highest human values, and each military must be sensitive to moral values, show understanding and total belonging to them. For soldiers, duty, integrity, courage, honor are not only moral imperatives to opt for, but are professional obligations whose violation is subject to disciplinary sanctions. The potential of an effective leader is manifested in his professionalism to combine them with his knowledge and actions.

Ca orice proces managerial, conducerea militară are un caracter unitar. În cadrul său, funcțiile conducerii și atributele leadership-ului sunt exercitate în totalitate, în toate împrejurările și activitățile desfășurate la pace, criză și la război, fiind puternic legate între ele și presupunându-se

reciproc [1]. Prin misiunile primite, scopurile și obiectivele ce derivă din acestea, managementul vizează o anume evoluție a structurii (sistemului) conduse între o stare inițială și o stare următoare. Evident, această schimbare nu are loc întâmplător, ci „percepând” virtual viitorul prin prognoză și ordonând pașii spre realizarea acestuia prin planificare, organizare și, odată cu declanșarea activității sau acțiunii, prin coordonare și control. „Liderii, managerii și comandanții sunt componente esențiale pentru funcționarea organizației militare, având atât aspecte comune, cât și aspecte de diferențiere între ele. Dezirabil este, însă, că fiecare conducător militar să posede toate aceste calități” [2]. Implicarea în exercițiul conducerii se realizează în succesiunea expunerii funcțiilor, ceea ce nu înseamnă că delimitarea lor este absolut categorică.

Conducerea militară [3] este un proces managerial tipic, având aplicabilitate generală. În toate împrejurările, la toate nivelurile manageriale și pentru toate structurile militare, funcțiile prin care managementul capătă conținut sunt aceleași. Extrem de complexă sau relativ simplă, orice activitate sau acțiune are la bază o comandă (misiune primită sau asumată de liberat), planuri și programe, presupune o anume structurare a proceselor, activităților, operațiunilor, forțelor și mijloacelor, un subsistem informațional, modalități de motivare (antrenare), instrumente și metode de control și autoreglare.

Eficacitatea cu care militarii își îndeplinesc misiunea de apărare depinde de capacitățile existente, structura și organizarea forțelor, echipamentul și sistemele de susținere a personalului, doctrina și instrucția operațională, de competențele și angajamentul oamenilor în uniformă și a celor care le susțin, comunicațiile și spiritul de echipă, precum și de calitatea integrării și a conducerii tuturor acestor aspecte. Leadership-ul contribuie la toate aceste dimensiuni, dar în diferite moduri, din punct de vedere a particularităților conducerii militare.

Obligațiile complexe specifice profesiei de militar și consecințele serioase ale eșecului profesional transformă competența profesională într-o cerință morală imperioasă. Mai mult decât deprinderile și abilitățile de a aplica cu succes principiile artei militare, competența profesională include și alte atribute precum spiritul creativ, încrederea în sine și realismul. Dând curs propriei lor chemări pentru a urma această profesie și motivați de ambiția de a-și ridica continuu nivelul de pregătire profesională, liderii militari se dedică unei cariere care presupune studiu și pregătire

permanentă. Pentru îmbunătățirea cunoștințelor pot urma diferite cursuri, studia manuale de specialitate sau citi articole din diferite publicații pe teme diverse. Însă, îmbinarea cunoștințelor cu valorile etice îi conturează pe militari ca buni lideri. Prin urmare, leadership-ul militar eficient poate ajuta la dezvoltarea unui sistem de valori comune în cadrul instituției, care să promoveze onoarea, integritatea și respectul pentru normele morale și etice ale profesiei militare.

Militarii au o etică profesională proprie. Ea acționează ca o formă foarte puternică de control social. Etica militară profesională este o înțelegere împărtășită a standardelor de conduită profesională și personală pe care militarii o demonstrează în fiecare zi, pe timpul îndeplinirii tuturor îndatoririlor, în timp de pace și de război. Ea este determinată de cerințele funcționale ale instituției militare, de tradițiile acesteia, de încercările deosebite la care supune războiul pe militari, de legile războiului și, nu în ultimul rând, de cultura națională. Componentele eticii profesionale a liderului militar sunt complexe și interdependente. În mod intenționat, ea nu este codificată într-un document unic, pentru că izvoarele ei sunt multiple.

Etosul militar [4] cuprinde valorile ce caracterizează și definesc conduita militarilor. Această dimensiune comportamentală a eficacității armatei cuprinde: valorile civice proprii unei societăți democratice; valorile marcate prin primordialitatea dreptului; valorile etice care domină modul nostru de a trata oamenii și de a conduce operațiunile; valorile militare tradiționale - datorie, loialitate, integritate și curaj. Astfel, pentru fiecare militar aceste valori nu constituie numai imperative morale asupra cărora să opteze, ci obligații profesionale a căror încălcare se sancționează disciplinar.

Liderii militari în activitate lor profesională trebuie să se bazeze pe principii etice. Nu ne propunem să le enumerăm, ci doar să le evidențiem pe cele mai esențiale: sentimentul datoriei, încrederea, integritatea, curajul, respectul și autoritatea. De regulă aceste principii sunt o parte componentă a caracterului. Acestea trebuie să izvorască din ființa liderului militar, fapt ce determină transpunerea lor în viață fără nici un efort, în mod automat.

Sentimentul datoriei reprezintă particularitate fundamentală în activitatea liderilor militari. Liderii militari își fac întotdeauna datoria, subordonând interesele personale cerințelor funcției cu care sunt investiți. Ei sunt pregătiți să-și dea viața, a lor și a subordonaților săi pentru a apăra patria și interesele de securitate națională. Când unui militar i se încredințează o sarcină sau o misiune, îndeplinirea ei cu succes devine prioritatea numărul

unu, mai presus de orice altceva. Liderii militari trebuie să-și asume întreaga responsabilitate pentru ordinele pe care le dau și pentru acțiunile pe care le întreprind în vederea îndeplinirii acestora cu succes. Datoria comandantului nu este limitată, totuși, la a da ordine și sarcini explicite. Ea se extinde asupra tuturor împrejurărilor ce reclamă exercitarea profesiei și, în mod deosebit, manifestarea loialității față de țară și de instituție.

Încrederea include siguranța îndeplinirii corespunzătoare a îndatoririlor [5]. Un lider de încredere este unul care duce la îndeplinire cu ușurință orice misiune, folosind întreaga sa capacitate. Acest lider nu acceptă eșecul căutând întotdeauna căi de rezolvare a oricărei probleme, indiferent de complexitatea acesteia. Comandanții sunt modele de politețe și respect pentru ceilalți. Având în vedere însă, obligațiile și mijloacele morale utilizate pentru a-și face datoria, liderii militari pun accent, cu prioritate, pe importanța pe care o are grupul în raport cu individul. Succesul în război impune subordonarea voinței individului față de misiunea ce-i revine grupului. Etica militară este una de cooperare și promovare a coeziunii.

Integritatea reprezintă o altă trăsătură definitorie pentru leadership-ul militar. Integritatea personală este cea mai importantă virtute a unui militar și o calitate esențială a unui lider. La fel ca cea mai mare parte a trăsăturilor de caracter, ea reprezintă o manieră de a fi, o obișnuință născută din repetiție, reflecție și voința de perfecționare, fiind indispensabilă în obținerea încrederii și respectului subordonaților.

Un caracter bun este necesar pentru a câștiga respectul, iar **respectul** rămâne una dintre condițiile realizării calității de lider, mai ales pe termen lung. Atunci când un comandant are respectul subordonaților săi, aceștia vor încerca să-i imite acțiunile, obiceiurile, felul de a fi și de a acționa, îl vor asculta și îl vor urma în orice acțiune, își vor îndeplini misiunile cu orice risc. „Atunci când etapele luptei sunt lungi și obositoare, când acțiunile se duc în zone pline de praf, noroi, frig sau caniculă, când nu se știe din ce loc poate acționa inamicul sau din contră când ești pândit și așteptat în orice moment pentru a fi ucis, trebuie admis că numai oamenii foarte bine instruiți, cu caractere și voințe puternice vor putea trece de aceste obstacole și vor birui frica și inamicul. Acolo și atunci se va vedea că cei care au lideri respectați vor putea învinge, iar cei care nu-i au vor trăi amărăciunea și deziluzia lipsei liderului autentic” [6, p.168]. Putem spune că subordonații vor reacționa direct proporțional cu caracterul comandantului lor, indiferent dacă este bun sau rău. Subordonații își urmează liderii pe care îi

respectă și în care au încredere, știind că aceștia vor avea întotdeauna grijă pentru soarta și viața lor în orice condiții.

Ceea ce se cere unui lider militar, nu în ultimul rând, este **curajul**. Curajul presupune acceptarea riscului, a acționa cu o inițiativă susținută [7]. Această calitate este esențială pentru definirea caracterului unui luptător, motiv pentru care îi acordăm o atenție specială. Indiferent sub ce formă s-ar prezenta, curajul este o calitate indispensabilă. Liderii trebuie nu numai să înțeleagă și să se adapteze la schimbare, ei trebuie, de asemenea, să fie în măsură să controleze schimbarea. Ei trebuie să gestioneze stresul de luptă. Posibilitatea de a muri, frigul, foamea, oboseala, durata expunerii, zgomotul, vibrațiile, ambiguitatea, lipsa informațiilor sunt tot atâția factori pe care ofițerul ca lider trebuie să-i combată. Un lider este responsabil pentru tot ceea ce se întâmplă în subunitatea sa.

Autoritatea și prestigiul sunt elemente esențiale în activitatea liderilor militari. Autoritatea, în organizațiile militare, este concepută atât ca un drept, o împuternicire de comandă, de a da dispoziții, sau de a impune subalternilor ascultare, cât și ca prestigiu manifestat de respectul celorlalte unități față de liderul militar, marcându-l ca persoană care se impune prin cunoștințe și comportament. Prestigiul cadrelor militare nu constituie și nu trebuie să fie o preocupare în sine, el se dobândește ca rezultat al unei conduite remarcabile, în lipsa căreia nu-l poți obține, oricât te-ar frământa ideea cuceririi lui [8]. Renumele dobândit, eventual, pe temeiul vorbelor, al promisiunilor și al declarațiilor de principiu, oricât de atrăgător ar părea, nu rezistă mult, este fals, și, mai devreme sau mai târziu, toată lumea își va da seama de șubrezenia lui. Lupta pentru obținerea și menținerea prestigiului nu se poate duce decât pe terenul faptelor de muncă.

Așadar, ambele fenomene - autoritatea și prestigiul au o dinamică în timp, solicitând o permanentă reconfirmare care, atunci când nu se produce, are efecte de erodare. Reflectând și trăgând concluziile corecte, îndreptând la timp ceea ce se impune în comportamentul comandantului, se pot menține atât autoritatea, cât și prestigiul.

Onoarea și demnitatea pentru liderii militari sunt trăsături intrinseci ale personalității și comportamentului lor, nu se decid de principiile pe care le împărtășesc, dar nici de poziția sau măsura luată într-o situație sau alta. Înțeleg bine valoarea și semnificațiile asumării responsabilității, au forța morală să-și recunoască deschis partea de vină în cazul unor eșecuri, răspunderea personală pentru efectele unui ordin sau măsură, nu acceptă ca

subordonații lor să fie făcuți vinovați sau să suporte consecințe pentru ceea ce în fapt li se datorează lor sau altora.

Moralitatea liderului, și îndeosebi moralitatea profesională determină și condiționează de asemenea succesul în activitate. Ea este definită ca atitudinea pozitivă a liderului față de sistemul militar, de intenția și de dorința sa de respectare și aplicare în practică a legalității, fiind susținută de corectitudine și un înalt nivel al pregătirii profesionale. Liderul militar, trebuie să fie pătruns de intenții pozitive privind activitatea celor pe care îi are în subordine, de calitatea, de eficacitatea actului de comunicare pe care îl promovează, de locul și rolul său în cadrul sistemului căruia îi aparține.

Liderii dispun de trăsături care nu se regăsesc în orice individ. Și cu siguranță că se pot face sute de schițe ale profilului unui lider bun, însă nu trebuie să ne cramponăm de caracterul înnăscut al acestor trăsături, deoarece, trăsăturile izvorăsc din personalitate, iar orice om beneficiază de autonomie personală, ceea ce înseamnă că el nu este prizonierul trăsăturilor sale, având chiar capacitatea să și le dezvolte pe parcursul ontogenezei. Așadar, reiese faptul că liderii nu se nasc pur și simplu cu această capacitate, ci pot să și devină lideri.

Referințe bibliografice

1. Duțu P. Leadership și management în armată. București. Editura: Universității Naționale de Apărare Carol I. București, 2008.
2. Mandachi R. Formarea ofițerului din forțele terestre ca lider în organizația militară modern. Rezumatul tezei de doctorat. București, 2015 În: <http://www.unap.ro/ro/doctorat/teze%20doctorat%20rezumate/2016%20IANUARIE/Radu%20Adrian%20MANDACHE.pdf>. (accesat: 21.08.2023).
3. Erciulescu S. Relația coeziune-eficiență în organizațiile militare. În: Revista Forțelor Terestre, 2011, anul III, nr. 3(11), p.37-42.
4. Moștoflei C., Duțu P. Liderul militar în România. București: Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, 2007.
5. Codul militar al Republicii Moldova. Art.69. În: <https://particip.gov.md/ro/document/stages/codul-militar-al-republicii-moldova/1061> (accesat: 30.08.2023).
6. Arădăvoaice Gh. Liderul militar: Realități și deziderate. București: Editura Militară, 2011.
7. Sfârlog B., Ralea M., Giurcă D.F. Leadership militar. Curs. Sibiu: Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, 2010, p. 335.

8. Cosma M. Ofițerul – lider de caracter. În: <https://www.armyacademy.ro/biblioteca/anuare/2004/a18.pdf> (accesat 4.09.2023).
9. Tatar O. Onoarea și demnitatea ofițerului din perspectiva eticii. În: https://www.armyacademy.ro/reviste/3_4_2002/r16.pdf (accesat: 4.09.2023).

NORME ȘI REGULI SOCIALE ÎN ANTICHITATEA GREACĂ

Ioan Scheau, dr. în filosofie, conf. univ.

Universitatea 1 Decembrie 1918 Alba Iulia, România

ioanscheau@gmail.com

SOCIAL NORMS AND RULES IN GREEK ANTIQUITY

Since ancient times, the social coexistence of people has been regulated by norms and rules, the Code of Laws of Hammurabi, the Egyptian Book of the Dead or the Biblical Decalogue being eloquent examples in this regard. This problem, of norms and rules of social coexistence, could not escape the attention of philosophers, who devoted vast approaches to it, the most famous examples being: Plato's Republic or Rousseau's Social Contract. But it is not only within the great ethical conceptions constructed by various philosophers that this problem arises, but it is also present in the concerns of some thinkers who have touched tangentially on this issue within their philosophical concerns. This paper presents several approaches to social norms and rules within the philosophical conceptions of Greek antiquity that did not treat the problem in the form of a unitary ethical system: Pythagoras, Heraclitus, Democritus, and Socrates.

Încă din cele mai vechi timpuri conviețuirea socială a oamenilor a fost reglementată prin norme și reguli, *Codul de legi al lui Hammurabi*, *Cartea egipteană a morților* ori *Decalogul Biblic* fiind exemple elocvente în acest sens. Problema aceasta, a normelor și regulilor de conviețuire socială, nu putea scăpa atenției filosofilor, care i-au consacrat vaste abordări, cele mai cunoscute exemple fiind: *Republica* lui Platon ori *Contractul social* al lui Rousseau. Însă nu doar în cadrul marilor concepții etice construite de diverși filosofi apare această problemă, ea fiind prezentă și în preocupările unor gânditori care au atins tangențial această problemă în cadrul preocu-